

Stopy za obzor

Túl a horizonton

Az éles kontúrok elmosódnak estére. A távoli lakótelep szétfolyt pacni, amőbaként terül el a bodzafák és cseresznyefák ágai felett. A halastó mögötti régi városrészből a szellő füst, korhadt levelek, talán diófa illatát hozza, a zsilip felől nyugodt, halk vízsusogás hallatszik. Az a fa a parton óriási, nem érnék át, még Vitek, Hanka, Pepa és apa együtt sem.

– Várj meg itt! – mondja apa.

Éz jó hely, a fa koronája árnyékot vet. Vitek letámasztja a rollerjét, leül a fenekére és egy férfit figyel, aki egy befőttesüveget és egy hosszúnyelű merítőt tart a kezében. Ide-oda húzkodja a vízben, valószínűleg halászik. De csak egy kevés zavaros vizet emel ki, és gyorsan az üvegbe meri! De hol van a hal? Ismét merít, és Viteket észre sem veszi.

– Talán nincs is benne hal – jutott Vitek eszébe.

– Én, fiacskám, nem halakat horgászok, hanem haleledelt.

Néha, délutánokként a nagyfiúk is kijönnek ide horgászbotokkal vagy csak úgy damilra erősített horoggal felszerelve, egyikük már egy vörös szárnyú keszeget is fogott. Tehetetlenül tátogott a szájával, amíg a fiú a horoggal vesződött. Vitek aztán otthon egy meghajlított gémkapcsot erősített cérnára és azzal játszott pecázósdit, de Pepa kinevette.

– Damillal kell azt! A cérnát rögtön kiszúrja a hal, meg el is szakítja.

A férfi szedi a cókókját: – Na, szevasz, te indián.

Egyedül maradt. Csobbanás, az iszap szaga elvegyül a füstével. A másik parton két reflektor fehér fénye közeledik, elkanyarodik a régi városrész felé, a házak között megreked a motorzúgás hangja. A távolban egy lámpa fénye villog, a tó fekete tükrén táncol a Hold. A tófenékről elszabadul egy buborék, a félelem, és felfelé úszik a vízben.

– Egyedül vagyok.

Majd elpattan.

– Teljesen egyedül vagyok!

A bodzabokrok sűrűje és a nádas a fogát vicsorítja és a körmét meresztgeti. A fa oltalmat adó árnyéka feneketlen sötétséggé változik, ki tudja, mire képes?

– Apa nem jön. Itt felejtett. Eltévéd, és nem találja az utat. Direkt hozott ide, és itt hagyott!

Pánikba esik, megragadja a rollert és nekiindul a sötétségnek, a sárhányó rosszindulatúan zörög, az első kerék gúnyosan csikorog. Ugrál a buckákon és a köveken, és akkora lármát csap, hogy egy-egy pillanatra túlharsogja még a félelmét is. Vitek lábbal löki magát. Aztán már csak rohan a rollerje mellett, és kapaszkodik a hideg kormányba. Botladozik, rohan, nem is tudja, merre tulajdonképpen, amíg el nem fogy az ereje, és reményvesztetten, fújtatva megáll a hideg, sötét, csendes víz szélén.

Nincs ösvény, nincs itt senki, nincs menekvés. Kapkodni kezdi a levegőt, hogy görcsös zokogásban törjön ki.

És ebben a pillanatban egy lépésnyire tőle előbukkan a sötétebből egy lihegő... viharkabátos és kalapos... óriási... szélesen vigyorgó... apuci.

Ismét otthon, a lakásban, amelyet a gonosz ármánykodásai ellen folyamatos lámpafénnyel és csípős füsttel biztosítanak. Általában Start, néha BT, Olympia, olykor-olykor Dux vagy Lux márkájú cigarettával. A Start feliratú sárga pakli, piros csikkal az oldalán, ha közelebről szagolja az ember, reszelt mézeskalács illatára emlékeztet. Az égő cigaretta végén a parázs minden slukknál felragyog. Apa az orrlukain, anya a szája sarkán fújja ki a füstöt. Az üveg hamutartóra támasztott vagy a mutatóujj és középső ujj között tartott cigaretták füstje szalagként száll felfelé, cikk-cakk hullámszik, tekereg, emelkedik és süllyed, szétterül, köddé válik, majd megszűnik létezni, eltűnik, ugyanakkor mindenütt jelen van. Mindenütt.

A füst és a rádió hangja összefolyik. A sötétség a lehúzott redőnyök mögött rekedt.

És ekkor megszólal a csengő, és Vitek egyszerre rádöbben, hogy minden elvesztett, a biztonságérzete csalóka volt. Gyorsan az asztal alá bújik. A rendőrség az.

Anya szája remeg, szaggatott mozdulatokkal a szobájába parancsolja Viteket, és a fiú rohan, nehogy őt is elvigyék, de még ott sem nyugszik meg, sír, hogy Pepát mindjárt a fülénél fogva viszik a börtönbe, és hogy már soha nem fogja látni. De nem, a rendőrök csak elbeszélgettek apával. Vitek nem mer a szülők közelébe menni, azok földbe gyökerezett lábbal Pepát bámulják hitetlenkedve, rémülten, értetlenül, tehetetlen dühvel és végtelen szájalommal.

– Pepa, te átkozott kölök!

– De miért? Mi történt? – kiabálja Vitek. Hanka nyafog.

– Te meg mit lábatlankodsz itt? Tűnés az ágyadba!

– Szarházi taknyosok, éretlen tacsók! Annak a lánynak egy egész életre szóló traumát okozhattatok volna!

Pepa vörös fejjel bámul maga elé, mintha ott se lenne, valami lányról meg valami furcsa dologról van szó, valahol egy sötét pincében. Sem Vitek, sem senki előtt nem szabad róla beszélnie.

– Hogy tehetél ilyet?

Sem apa, sem anya nem csinált soha semmi rosszat. Mivel használták az eszköket és végiggondolták a cselekedeteiket. Erre itt ez a leggyengébb láncszem, ez a Pepa, aki meggondolatlanul és eszetlenül tombol.

– Jegyezd meg! Ettől kezdve egy lépést sem tehetsz! Itthon fogsz ülni, és magolsz! Soha többet nem engedlek el sehova! Megőrülök, istenemre mondom, belebolondulok ebbe! Édes Istenem!

Sikerülni fog, hacsak... hacsak. De ki tudja, mi sikerül, hogy mennek-e valamire az elővigyázatosságukkal és a szigorukkal. Pepa póker arccal bámul maga elé, ártatlannak tűnik, az ember azt hinné, kettőig sem tud számolni, közben meg csak a Jóisten a megmondhatója, min járhat az esze.

Folyton valami veszélyesen, valami vaduláson, amitől az embert a rosszullét kerülgeti.

Hiszen ez a csirkefogó olyan, mint az angolna, kicsúszik az ember kezéből, ha lent elkapod, fent szabadul ki.

– Te kis szarházi, te ördögfajzat! Hát neked semmi se szent?!

Viteknek hatalmas erőfeszítésébe kerül, hogy kilépjen ebből a képből, és máshova képzelje magát. Pár nap van már csak hátra a nyári szünetig, az óvoda kertjében tűz a nap, Vitek meztelenül ácsorog a fűvön a többi kisfiúval és kislánnyal azt várva, hogy rájuk kerüljön a sor a vízicsúszdánál. Valami Bedříšek vagy Pěta direkt megrázza azt a kis lógáló valamit a hasa alatt, és azt visítja: „Kukac! Kuki!” Egy Renatka nevű lány meg a fenekére paskol, és azt kiabálja: „Két gombóc fagyit! Ki kér fagyit?”

Az óvó néni rájuk szól, szófogadóan szaladnak a vízbe, és az oldalsó csövekből langyos vízszugár spriccel rájuk. Hemperegnek, fröcskölnek egymást és visítóznak, kis fókák, megvadult medvebocok, vízilovak, békák.

Újabb emlékek peregnek egymás után, mint egy album képei.

Az első oldal, anyával vannak otthon. Pepa tanul, Vitek és Hanka a plüss mackóval játszanak a földön. Nyílik az ajtó. Hhhu! Egy szörnyeteg áll az ajtóban, amelyet még a legborzalmasabb álmukban sem láttak. A szeme, mint két tányér, ormánya van, zöld a bőre, néhol barna és nyálkás. Gyorsan, az asztal alá! Vége, mindennek vége! Bepisilnek a rémülettől, majdnem ordítani is kezdtek. Anyaaaa, segítsééééé! Fulladozik, szinte élő halott már. Áááá! Ne féljete! Ne féljete, gyerekek! Hiszen csak apuci az! Vasárnapra hazajött a katonai kiképzésről, és az előszobában csendben belebújt a vegyvédelmi overáljába, a bakancsába és a gázálarcba.

A második. Pepa bűvárszemüveget és békalábat kap karácsonyra, rögtön fel is próbálta meg a fa alatt, és Vitek pánikba esve magyarázza, hogy a

búvárokat abban a jeges, sötét, mély vízben mindig felfalja valami óriási hal, vagy megfojtja egy polip, vagy korallzátonyokba szorulnak.

A harmadik. Rosszalkodott és anya megbünteti. Pofákat vág rá a háta mögött. De anya észreveszi! A tükörben látja a grimaszait.

A negyedik legborzasztóbb dolog, amit csak el tud képzelni, amire még csak gondolni sem mer, hogy kizárják a házból. Hogy a járdán reked, amikor alkonyodni kezd, és nem tudja, hol talál menedéket, hol fog aludni, hova menjen. Hogy a hidegben, esőben, sötétben a zárt ajtó előtt kell álldogálnia és nem tud bemenni a házba. Előfordult már, hogy otthon felejtette a kulcsát, és az iskolából hazatérve a lépcsőn ücsörgött. Az ajtóhoz szorítja a fülét, néha mintha lépteket vagy hangokat, edénycsörmpölést hallana belülről. Talán Hanka van ott... vagy anya... de nem tudnak róla. Ráfekszik a csengőre, kopog, de senki sem nyit ajtót. A lift minden nyikorgására felugrik, és dobogó szívvel számolja az emeleteket, de mindig lejjebb áll meg. Anya aztán este egy cipőfűzőre köti a kulcsát, hogy folyton a nyakában hordhassa.

Az ötödik. Anya és apa színházba mentek. Pepa, Hana és Vitek tiltott dolgokat művelnek: párnacsatáznak, bebújnak a szekrényekbe. Feltesznek egy lemezt és ugrálnak az ágyon. Amikor kibolondozzák magukat, kutatni kezdenek olyan dolgok után, amik nem gyerekeknek valók, még fel nem fedezett hírek után kutatnak a felnőtt világról. Remegve nyitják ki a fiókokat, borítékokat, belenéznek a felnőtteknek szóló, csillaggal jelölt műsorokba. Amikor lefekszenek, Viteket előveszi a lelkiismeret-furdalás, fél, hogy büntetést fog kapni. Pepa – az persze már régen húzza a lóbórt. Vitek forgolódik, apa és anya még mindig nem jöttek haza. Biztosan történt valami! Kigyulladt a villamos! Leomlott a híd, és elnyelte őket a Moldva folyó. Meghaltak. A lelkük a mennybe szállt. Soha többé nem látják egymást. Kétségbeesik. Csak a kulcs csörrenése a zárban szabadítja meg, s az ötágú csillár fénye és a fürdőszoba-ajtó csapódása nyugtatja meg.

Hatodik. Hurrá, végre egy kellemes kép. Apa hazafelé a templomból beugrott a cukrászdába vagy más boltba és valamit hozott nekik, papírba van csomagolva. Tudni akarják, mi az, azt válaszolja, hogy „találdki”. Koporsócska lesz az, vagyis tejszínhabbal töltött piskótaszület, vagy mandarin, esetleg szőlő. Máskor meg fémdobozos gyümölcslevet vagy egy üveg szénsavas üdítőt vesz. Hanka óvatosan tölt az ünnepi poharakba, hogy igazságosan legyen elosztva. Pepa egy hajtásra kihörpinti, aztán fel van háborodva, hogy keveset kapott. Hanka és Vitek spórolnak vele, szívószállal szűrőcsölik, Vitek buborékokat fúj az innivalójába. Anya és apa kinyitnak egy üveg sört. Vitek izgatottan várja, hogy túlfolyik-e a pohár peremén. És még valami: apa az antikváriumban ráakadt egy könyvre, amelyet annak idején nagyon szeretett, és esténként abból olvas fel nekik. Egy vidéki fiúról szól, egy kis rosszcsontról, a huncutságairól, a bátyjával való veszekedéseikről, az anyjával és apjával való vitáikról, a szörnyűséges iskoláról, a Napról, cseresznyefákról meg a magas fűről. Dőlnek a nevetéstől. Viteknek úgy tűnik, hogy róla szól a könyv, csak ő nem a mezőn futkározik, hanem itt, a panelházak között. Néhány részt apa úgy olvas, mintha ő lenne az a fiú.

A következő, ki tudja hányadik. Megint anya – bőr svájcisapkát visel bojtossal, magas sarkú cipőt, a retiküljében rúzs, kis tükör, szemceruza, miegymás. Amikor Vitek beteg és egyedül van, mindenféle bolond ötlete támad. Anya az aggodalomtól félőrülten rohan haza a munkából, mert valaki a szomszédos háztömbből látta Viteket, ahogy felmászik az ablakba, és felhívta telefonon. Pepának is megvannak a maga ötletei, amelyektől anyát a guta kerülgeti. Őt meg akkor látták, amikor anya bugyijával integetett ki az ablakon az egyik barátjának.

Ezek a képek olyanok, mint a Petřín hegyi labirintus görbe tükrei. Elhessegetnek, megnevettetnek, megijesztenek, vezetnek és összekevernek. Odacsalogatják egy ajtóhoz, amelyet sohasem használnak, a kulcslyukon át fény szüremlik ki. Az ajtó másik oldalán valaki parancsoló hangon azt mondja:

–El a kezekkel!

Vitek – mit csinálhat? – lenyomja a kilincset. Úgyis be van zárva. Ajaj, az ajtó kinyílik. Az, akinek be kellett volna zárnia, elfelejtette.

Vitek a konyhában találja magát, elvakítja a fény, hova került? Anya, apa, Pepa. És mintha mennydörgést hallana:

–Hajolj előre!

Pepa előrehajol!

A kéz felemelkedik!

–Ne verjétek meg Pepáááát – ordítja Vitek – Pepa a barátóoom!

–Hogy kerülsz te ide? Hogyhogy nem vagy az ágyadban?

–Beeeee! Hagyjátok Pepáááát!

–De hiszen nem is tudod, mi történt! Pepa nagyon rosszat csinált! Pepa egy haszontalan!

Eddig sosem látta ilyennek apát és anyát. Hogy megnőttek, milyen óriásiak!

A régi fényképeken kicsinek tűntek Pepa mellett, és kedvesnek, mint a szent család. Apa a magasba dobálta a kicsit és nevetett. Anya dédelgette. Apa és a kis Pepa egy falusi udvaron a kecszegida fölé hajolnak, anya meg a haját simogatta. Most a homlokuk a plafont éri. A tenyerük akkora, mint egy sütőlapát, a szájukból kivillannak éles fogaik, a szemgödreikben kemence ég! Pepával fekete mágiát űznek! Fakanalas szelleműzést, exorcizmust. Pepa háta meggörbül, összemegy! Most kisebb, mint Vitek!

Isten az égben!

Vége van, túl vagyunk rajta!

Szombat van, a prágai Braník vasútállomáson kirándulók gyülekeznek, a jellegzetes trampok, gitárral a kezükben, a hátukon tehénprémes hátizsák vagy az a khaki, katonai U.S. táska, rajta bográcsok, alumínium edények lógnak, az övükben kés, a cipőjükbe dugva kanál. Az alkarjukra szív van tetoválva, sört iszogatnak papírpoharakból. Aztán a hátizsákos nyugdíjasok, kosarakkal, tréningruhára ráhúzott térdzoknikban. A víkendház tulajdonosok sütni való kolbászkákkal és konzervekkel megrakodva...

Apa beáll a sorba, hogy megvegye a jegyeket, az egyik vállán tarisznya lóg a szendvicsekkel és egy termosz teával, a másikon a fényképezőgép.

Anya a peronon valamiért Hankával pöröl, megint ideges és szigorú, a hasához szorítja a régi retiküljét. Egy lapos sarkú, kitaposott cipőt vett fel, mégis szorítja a lábát.

A vonat tele van, de szerencséjükre találnak ülőhelyet. A trampok, akikről Vitek egy kicsit tart, ugyanakkor csodálja is őket, az ablakhoz invitálják.

–Gyere már ide, mit szégyenlősködsz?

Nem bírja visszafogni magát, lódobogást utánoz a lábával és felbóg, mint egy számár, a trampok nevetésben törnek ki. Még anya is felenged és oda szól az apának:

–Nézd, milyen boldog! Micsoda virágos jókedve kerekedett!

A sínek a folyó mellett futnak.

A kis állomástól turistajelzéssel haladnak tovább, a tömeg szétoszlik.

Nemsokára már magányosan lépkednek az erdő csöndjében.

(regényrészlet)

CSOMA BORBÁLA FORDÍTÁSA

